

PÁXINA WEB ENIL LOIO -RUXIDOIRA

ASPECTOS XERAIS

Os ENIL (Espazo Natural de Interese Local) son espazos integrados nun termo municipal, que polas súas singularidades son merecedores dalgún tipo de protección dos seus valores naturais.

O ENIL Loio-Ruxidoira é un espazo natural protexido que foi declarado definitivamente como tal con data de 22 de febreiro de 2013. Sen embargo, esta declaración aínda que non implica a súa inclusión na rede galega de espazos protexidos, sí que implica a adopción dun plan de xestión e conservación, o cal incluírá as medidas máis adecuadas para preservar, manter e restablecer os valores naturais facéndooas viables. Neste senso, establécese o DECRETO 40/2013, de 21 de febreiro, polo que se aproba o Plan de conservación do espazo natural de interese local Loio-Ruxidoira.

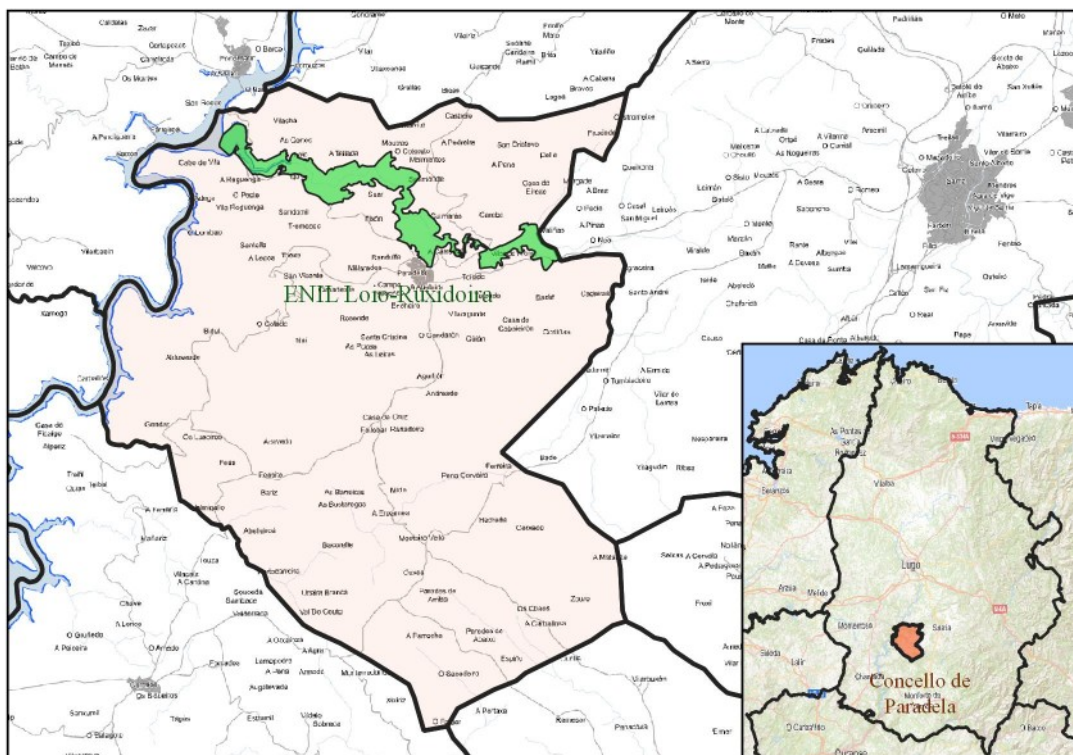

👉 [Publicación DOG Declaración definitiva do ENIL Loio Ruxidoira](#)

👉 [Publicación DOG plan conservación espazo ENIL Loio Ruxidoira](#)

O ámbito do ENIL Loio-Ruxidoira atópase no termo municipal de Paradela, provincia de Lugo, e conta cunha superficie de 437 hectáreas.

Os límites do ENIL Loio-Ruxidoira localízanse dentro das parroquias de Loio, San Martiño de Castro, As Cortes, Castro, A Laxe, Suar, Paradela, Vilaragunte, Francos, Barán e Ferreiro.

O interés natural do ENIL radica fundamentalmente no Río Loio e a súa vexetación autóctona, entre as que atopamos carballos e soutos centenarios, bosques de ribeira e, formaciones naturais de matorral. Entre os valores de maior interese turístico, patrimonial e etnográfico, destacan as ruínas do Mosteiro de Santa Maria de Loio, os muiños e Pontes e os roteiros de senderismo.

En comparación co territorio circundante, o ENIL Loio-Ruxidoira destaca pola súa alta cobertura arbórea e escaseza de zonas abertas o que condiciona a fauna existente, dominada por aqueles elementos característicos de bosques e zonas frescas e húmidas. Climáticamente, o ENIL Loio-Ruxidoira presenta un carácter intermedio entre as zonas frescas e húmidas do centro e norte de Lugo e as zonas de tendencia mediterránea propias do sur da provincia, como é o

caso do val do río Miño ata, aproximadamente, a zona sur do concello de Lugo.

Polo tanto, na zona podemos observar un mestura de especies de ambos ambientes, onde destacan os elementos máis térmicos.

O **río Loio** é o que dá nome ao ENIL e transcorre por toda a súa extensión. Este río nace entre os termos municipais de Sarria e Paradelas, na confluencia cos regatos de As Devesas, Couso e encoro de Belesar. Cun escaso caudal e unha lonxitude de 20 quilómetros aproximadamente, presenta varios afluentes e regatos tanto na esquerda como dereita. Cabe destacar a presenza da ruta **PR G 14 Ruta do Loio**, que discorre paralela ao río nos últimos oito quilómetros.

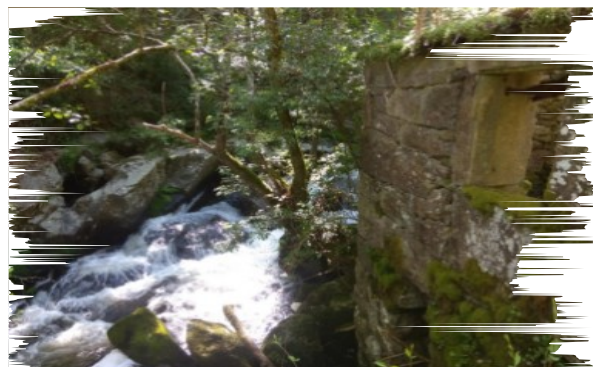

As terras que forman parte do ENIL atópanse a unha altitude que varía entre os 325 metros de mínima e os 620 metros de máxima sobre o nivel do mar e están situadas a unha distancia aproximada de 85 quilómetros da costa. as condicións climáticas da área do ENIL son axeitadas para o desenvolvemento de masas de frondosas, cuxo sistema radicular as converte en aptas para soportar a escaseza de chuvias na época estival.

Dadas as condicións climáticas, favorables ao desenvolvemento da vexetación autóctona, establécese que a principal

nitación

ira o

desen olvement

vexetativo non é tanto de tipo climático senón que debida á orografía da zona.

Neste sentido e máis concretamente, será o factor pendente o maior condicionante, ao limitar o desenvolvemento de solos profundos en diversos puntos do ENIL.

Cal é o uso actual do solo?

O concello de Paradela dan conta da marcada vocación gandeira do concello . Así, de acordo cos datos do ano 2020, das 12.111 hectáreas de superficie total do concello: .

- ➔ 5.433 hectáreas, é dicir, un 45% da superficie total, corresponde a superficie de cultivo e prado.
- ➔ 5.301 hectáreas, un 44% da superficie total, corresponde a superficie forestal.
- ➔ 1.378 hectáreas, un 11% da superficie total, corresponde a outras superficies.

Por outra banda, a información máis actualizada dispoñible no SIOSE, que é o Sistema de Información sobre Ocupación do Solo de España, integrado dentro do Plan Nacional de Observación do Territorio (PNOT); mostra a presenza dos seguintes tipos de cobertura de solo na área ocupada polo ENIL:

Frondosas caducifolias: trátase de masas compostas, nun 80%, por castiñeiros e carballos. No que respecta aos castiñeiros, estes están presentes con carácter de semi-cultivo , con maior presenza nas zonas máis húmidas e sombreadas.

Cultivos e prados: este tipo de cobertura do solo ten unha escasa presenza no conxunto do ENIL, se ben é o tipo de aproveitamento con maior presenza na súa contorna, debido ao elevado peso da actividade gandeira na economía do concello de Paradela. As áreas de cultivos e prados que se atopan dentro dos límites do ENIL, son de tipo semi-natural e están constituídos por agrupacións de herbáceas, espontáneas e sementadas, destinadas á produción de forraxe. Este forraxe, ben é consumido directamente polo gando que pace nos prados, ou ben, é segado e ensilado.

Coníferas: as coníferas con maior presenza no ENIL son os piñeiros. No conxunto do ENIL identifícase pequenas plantacións de monocultivo principalmente da especie *Pinus radiata*, distribuíndose de forma moi dispersa ao longo de toda a superficie de ENIL.

Matogueira: a súa presenza dentro do ENIL límtase nas zonas de maior altitude e nos solos máis pobres, áreas que, no seu conxunto, non superan o 5% da súa superficie total.

Viñedos: na rexión máis occidental do ENIL, na ribeira que limita co encoro de Belesar, localízase unha área de solo de 2,8 ha de superficie, dedicada actualmente ao cultivo da viña. Esta superficie pertence ás parroquias de Loio e Cortes e, polo tanto, quedan enmarcada dentro da Denominación de Orixe Ribeira Sacra – Subzona do Miño, tal e como se recolle na Orde, do 23 de outubro de 2018, pola que se adopta decisión favorable en relación coa solicitude de rexistro da modificación do prego de condicións da denominación de orixe protexida Ribeira Sacra. No que respecta ao cultivo do viñado, o achado de muros nas actuais zonas de carballeiras revela que, antano, este cultivo ocupaba unha superficie maior cá actual. Neste sentido, o porte das frondosas observadas en campo permite estimar que as explotacións vitivinícola foron abandonadas fai máis de medio século.

VALORES NATURAIS; A FAUNA

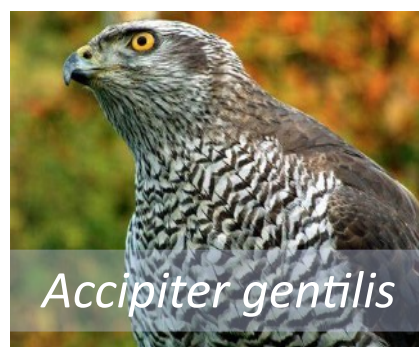
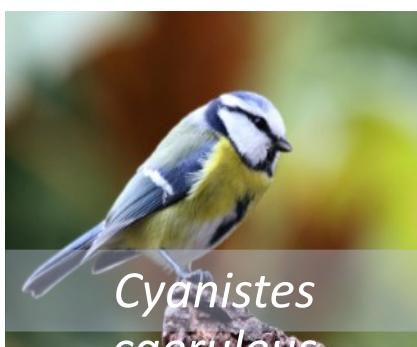
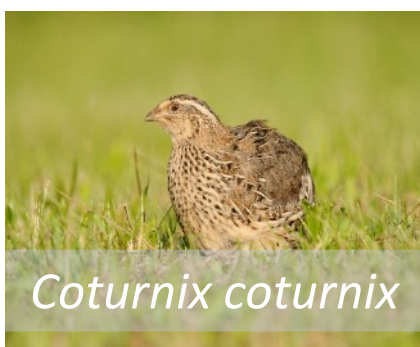
A fauna xoga un papel fundamental na importancia e o funcionamento do Espazo Natural. Estes espazos son áreas protexidas de ámbito local que solen ser designadas para conservar a biodiversidade e os recursos naturais dentro

dunha comunidade ou rexión específica. A fauna presente no ENIL, desempeña varios roles clave nestes contornos.

A presenza dunha variedade de especies animais enriquece o ecosistema e é indicativa da súa saúde. A biodiversidade é esencial para manter a estabilidade e a resiliencia dos ecosistemas. Dentro do noso ENIL podemos atopar unha gran variedade de especies que cada unha delas participa en complexas redes de interaccións ecolóxicas, como a polinización, a dispersión de sementes, a regulación de poboacións de insectos e a cadea alimentaria. Estas interaccións son fundamentais para o funcionamento equilibrado do ENIL e a saúde dos seus ecosistemas.

No caso da avifauna, este espazo non se pode considerar illado do seu entorno inmediato. O conxunto de agrosistemas do concello de Paradela, que forman parte da unidade de penichairas do centro-sur de Lugo, conforman unha representación apreciable de hábitats de campiña tradicional con gran diversidade paisaxística, albergando un alto número de especies de aves. Igualmente, a presenza dunha masa de auga encorada e de pequenos cantís rochosos nas súas beiras, aporta refuxio para algunhas especies especialistas nestes hábitats. Sen dúbida, moitas das especies que atopan refuxio na área do ENIL, campean polas paisaxes de campiña e beiras do encoro para atopar o seu sustento vital.

Imaxen. Algunha das aves que podemos atopar no ENIL;

Se temos en conta os agrosistemas e hábitats de campiña da contorna do espazo, a importancia ornitolóxica incrementase e atopamos unha boa representación de especies ligadas ao medio agrario ou propias de espazos abertos. Moitas destas especies na actualidade están en declive e presentan un estado de conservación desfavorable. O mantemento destes hábitats, con prácticas agrogandeiras sostibles e o mantemento dos elementos paisaxísticos tradicionais (sebes, muros e valados de pedra, bosquetes culturais, etc...) é indispensable para o mantemento da rica comunidade de aves que albergan.

En canto a conservación do ENIL o mantemento das árbores de gran porte é fundamental para a conservación das rapaces aniñantes na zona. Igualmente, o mantemento de amplas zonas de bosque sen intervención, con dispoñibilidade de madeira morta e árbores con distintos estados de desenvolvemento é moi favorable para a conservación dunha rica comunidade de aves forestais. O mantemento e recuperación dos escasos hábitats agrarios existentes na actualidade incrementarían a diversidade de hábitats dispoñibles na zona e favorecería a diversidade de

especies de aves.

Pernis apivorus en madeira morta

De entre tódalas especies de anfibios, destaca a elevada presenza de *Rana iberica*, ra dos regos, dentro do ENIL. Como o seu nome en galego reflexa, adoita vivir en ríos e regatos, sendo unha especie abundante e común en Galicia pero incluída no Catálogo Galego de Especies Ameazadas na categoría de vulnerable debido á ameaza das súas poboacións a nivel estatal. Destaca a observación de tritón común, *Lissotriton boscai*, preto de Suar. Esta especie precisa de charcas ou regos estables para poder reproducirse pero dentro do ENIL este tipo de hábitats é moi escaso, polo que se propón a creación dunha zona húmida onde foi atopada esta pequena poboación para así favorecer a súa presenza e posible expansión.

Tamén no referido ós anfibios, destaca a escaseza de exemplares atopados no encoro de Belesar. Este feito parece deberse á enorme fluctuación no nivel da auga durante todo o ano, que evita a presenza de vexetación acuática que permita a presenza de anfibios. Do mesmo xeito, a presenza de especies invasoras de peixes, como é o caso do blackbass, *Micropterus salmoides*, que depreda sobre as poboacións de anfibios e réptiles da zona producindo a súa extinción.

Blac

kbass

Micropterus salmoides

No caso dos réptiles, destaca a presenza dunha ampla diversidade de especies ligadas ós hábitats máis abertos do ENIL, concretamente nas zonas de prados e monte baixo, especialmente aqueles rodeados con muros en bo estado de conservación que lles permiten ter refuxio e zonas de asollamento.

Un grupo de mamíferos presentes no ENIL e que representan o segundo grupo de mamíferos máis diverso a

nivel mundial son os morcegos. Son un grupo de gran importancia nas políticas de conservación da natureza na Unión Europea: todos as súas especies atópanse incluídas no Anexo IV (especies animais e vexetais de interese comunitario que requiren unha protección estrita) da Directiva 92/43/CEE do Consello, do 21 de maio de 1992, relativa á conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres (Directiva Hábitats) e un bo número no Anexo II (especies animais e vexetais de interese comunitario para cuxa conservación é necesario designar zonas especiais de conservación).

Non hai que esquecer que ENIL inclúe tamén o río Loio e os seus bosques de ribeira nos cales existen tamén unha gran diversidade de refuxios e estruturas, caracterizadas pola dinámica da auga, ademáis de ofertar un excelente lugar de alimentación.

Os morcegos pódense agrupar pola súa ecoloxía e o tipo de refuxios diúrnos que soen ocupar.

Denominándose cavernícolas os que usan refuxios subterráneos, como covas e minas abandonadas, normalmente as construcións humanas poden presentar unhas condicións similares a covas ou minas.

Os morcegos arborícolas son os que utilizan árbores como refuxio diúrno e aos que utilizan fendas denomínanse morcegos fisurícolas. Non todos os morcegos usan un só tipo de refuxio en exclusiva, e soen combinalos en función da súa dispoñibilidade e necesidades ao longo do ciclo anual. En condicións frías de inverno e durante grandes temporais é moi común que morcegos arborícolas usen refuxios propios de cavernícolas.

Nesta zona debido a escaseza de cavidades naturais as construcións humanas xogan un papel moi importante, polo que o seu estado de conservación debería ser óptimo para albergar morcegos.

Inspeccionando coa axuda de endoscopio o interior da árbore, posible refuxio de morcegos.

Muiño da Retorta. Ideal como refuxio.

Gran parte das especies de morcegos, utilizan os bosques para obter refuxio e alimento, por iso a importancia da protección deste entorno.

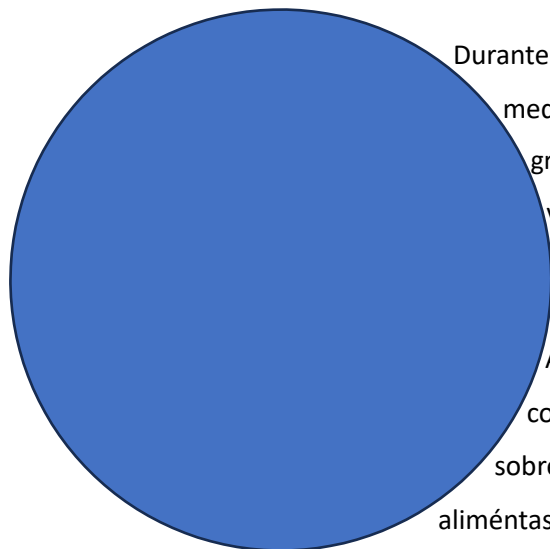
A diversidade de quirópteros forestais dunha zona está influída pola dispoñibilidade de recursos como alimento, refuxios ou auga, así como pola heteroxeneidade estrutural do hábitat. Polo que os morcegos forestais son bos indicadores da calidade estrutural do bosque; é dicir, a ausencia ou pouca abundancia destas especies en certos espazos naturais debe tomarse como un síntoma do pobre estado de conservación do bosque (Flaquer et al., 2007b).

As árbores poden conter unha gran variedade de refuxios para os quirópteros, estes refuxios consisten en ocos e fendas de diferentes tamaños e orientacións creados por diferentes axentes físicos e biolóxicos como son caída de raios, lumes, caída natural de árbores ou ramas destes, tamén a infección de fungos, ataques de insectos e furados de paxaros carpinteiros, por exemplo. Todos estes eventos prodúcense co paso do tempo, polo que nos bosques maduros son máis abondosos.

Os morcegos forestais teñen varios refuxios dispoñibles e poden cambiar de refuxio cada noite, dependendo da época do ano, das condicións meteorolóxicas, áreas de caza próximas, carga parasitaria, eventos de depredación.

Durante un estudio que se realizou no ENIL foi detectada presenza de morcegos en algunhas construcións, pero non se atopou ningunha agrupación estival. En tres refuxios había morcegos solitarios, dous morcegos de ferradura pequenos *Rhinolophus hipposideros* e un morcego de orella fendida *Myotis emarginatus*. Ambas especies consideradas cavernícolas, están catalogadas como “Vulnerables” no Catálogo Galego de Especies Ameazadas (CGEA) e presentes no Anexo II da Lei 42/2007 - Directiva Hábitats (especies animais e vexetais de interese comunitario para cuxa conservación é necesario designar zonas especiais de conservación)

Durante este estudio tamén se detectaron diferentes especies de morcegos mediante técnica de ultrasons. No exterior do muiño da Retorta, durante as gravacións realizadas durante o transecto, identificáronse exemplares en voo de *Pipistrellus pipistrellus*, que foi frecuente durante todo o transecto, e no cal tamén foron identificadas *Myotis sp.* e *Pipistrellus pygmaeus*.

As especies do xénero *Myotis* detectadas en Galicia son 9, confirmamos o *Myotis daubentonii*, pois observamos individuos voando sobre o río na zona do río próxima a estación de redeo, esta especie aliméntase de insectos e outros invertebrados que están na superficie da auga ou voando sobre ela, posiblemente sexa moi comúns nas zonas de ribeira.

As especies que aparecen en máis puntos son *Barbastella barbastellus*, *Pipistrellus pipistrellus*, seguidas por *Eptesicus serotinus*, *Pipistrellus pygmaeus* e *Nyctalus leisleri*.

Pipistrellus pipistrellus é unha especie común e que aparece en moitos hábitats diferentes, *Eptesicus serotinus* e tamén bastante común en Galicia e frecuente en zonas rurais con mosaicos de bosques e prados, pero as outras tres están asociadas a medios forestais sendo este grupo e a súa presenza un bo indicador da diversidade de hábitats e o estado de conservación actual dos bosques autóctonos do ENIL.

En canto aos mamíferos temos un total de dez especies de mamíferos presentes no ENIL, destacando a presenza de *Neovison vison*, visón americano, que é unha especie invasora e de *Galemys pyrenaicus*, rato de almizcre, especie en incluída no Catálogo Galego de Especies Ameazadas como vulnerable. Os mamíferos que forman parte do ecosistema do ENIL son os seguintes;

capreolus capreolus

sus scrofa

canis lupus

vulpes vulpes

lutra lutra

neovison vison

galemys pyrenaicus

oryctolagus cuniculus

mus musculus

rattus norvegicus

VALORES NATURAIS; FLORA

O ENIL Loio-Ruxidoira inclúe o val fluvial que desemboca no río Miño no concello de Paradelas. Bioxeograficamente pertence ao subsector Ourensano_Lugués (rexión Eurosiberiana, provincia Atlántica Europea, sector Galaico interior). Este subsector está delimitado polo río Miño e afluentes, os ambientes térmicos e sub-mediterráneos sobre materiais de depósitos aluviais e afloramentos de materiais cuarcíticos.

O Bosque de caducifolias é de óptimo climático na zona, dominado polo carballo (*Quercus robur*) con presenza de outros árbores como *Castanea sativa*, *Quercus pyrenaica*, *Betula alba*, *Pyrus pyraster*, *Crataegus monogyna* o *Ilex aquifolium*. O bosque superpóñese con formacións de matogueiras sucesionais, prebosques de transición, repoboacións forestais máis ou menos consolidadas, ou ben con prados e o bosque de ribeira nas zonas máis húmidas. Nas zonas máis densas encóntranse especies nemorais como *Ajuga reptans* ou *Primula acaulis*.

Quercus robur

Castanea sativa

Betula alba

Pyrus pyraster

Crataegus monogyna

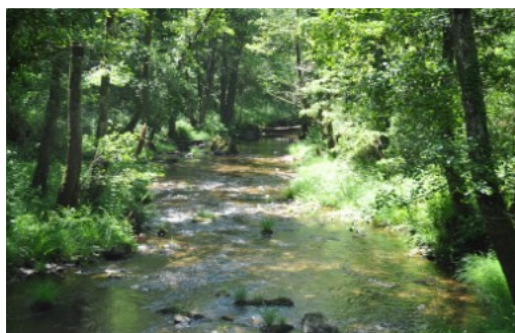
Ilex aquifolium.

 Calidade do hábitat En xeral o bosque está ben conservado pero cun grado baixo de madurez, e con presenza de indicadores de baixa calidade como a presenza de árbores de especies exóticas como o *Eucalyptus globulus* e en outras zonas *Acacia dealbata* e *Robinia pseudoacacia*.

📌 Relevancia de valores naturais No ENIL se atopan algunhas árbores de gran porte nas zonas próximas ao límites do bosque e os prados de sega, varios pés de *Castanea sativa* e *Quercus robur*. No bosque se localiza *Ornithogalum pyrenaicum*, unha especie pouco frecuente en Galicia.

O **bosque de ribeira** ou de galería ocupa as marxes do río Loio e pequenos regos afluentes en ambas beiras. É principalmente unha ameneiral dominada por *Alnus lusitanica* con outras especies de árbores caducifolios como *Fraxinus angustifolia*, *Acer pseudoplatanus*, *Corylus avellana*, *Salix alba*, *Salix salviifolia*, *Frangula alnus*, *Sambucus nigra* ou *Quercus robur*. Entre as acompañantes se identificaron diversas especies nomorais indicadores dun bo estado de conservación do bosque como *Ruscus aculeatus*, *Hedera hibernica*, *Crepis lamsanoides*, *Anthoxanthum amarum*, *Euphorbia dulcis*, *Geum urbanum*, *Carex elata*, *Athyrium filix-foemina*, *Dryopteris affinis*, *Aquilegia vulgaris*, *Euphorbia amygdaloides*, *Lonicera periclymenum*, *Hypericum pulchrum*, *Chrysosplenium oppositifolium*, *Oxalis acetosella*, *Dryopteris dilatata*, *Sibthorpia europea*, *Omphalodes nitida*, *Valeriana pyrenaica*, *Stachys sylvatica*, *Silene dioica* ou *Heracleum sphondillium*.

Bidueiral ripario no río Loio

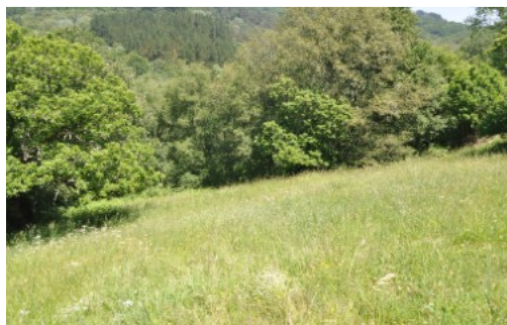
Carballeira parcialmente adehesada

📌 Relevancia de valores naturais No ENIL localízase a especie *Alliaria petiolata* (Cruciferae), que é pouco frecuente en Galicia, e ten o seu límite de distribución no val do Miño.

No ENIL Loio Ruxidoira topamos tamén comunidades herbáceas con coberturas altas de gramíneas acompañadas por leguminosas, compostas e outra familias, que alcanzan alturas superiores a un metro antes da corta. O uso tradicional implica a corta no verán, e en ocasión pastoreo durante os meses de outono. Desenvólvense sobre solos moderadamente profundos en diferentes situacións de pendente e orientacións.

As especies dominantes que se ven no ENIL son as gramíneas entre as que se atopan *Avena barbata*, *Bromus hordeaceus*, *Holcus lanatus*, *Arrhenatherum bulbosum*, *Poa pratensis* ou *Anthoxanthum amarum*. Entre as herbáceas de outras familias, *Vicia sativa*, *Geranium lucidum*, *Geranium dissectum*, *Sonchus asper*, *Crepis capillaris*, *Centaurea nigra*, *Achillea millefolium*, *Echium plantagineum*, *Campanula rapunculus* ou *Campanula lusitanica*. Son comunidades de interese florístico e como hábitats propicio para polinizadores.

Prado de sega en ladera sobre o río Loio

Prado de sega con repoboación de Pinus radiata e bosque en rexeneración

Non podemos falar de flora e non falar de brezais, tan presentes na nosa contorna. As teselas sen vexetación arbórea e solo de desenvolvemento limitado conteñen unha comunidade arbustiva con brezais (*Daboecia cantabrica*, *Erica umbellata*, *Erica cinerea*) e xaras (*Cistus psilosepalus*, *Halimium alyssooides*), e algunhas gramíneas como *Helictochloa marginata* e *Pseudoarrhenatherum longifolium*, e acompañantes como *Glanddora prostrata*, *Polygala vulgaris*, *Potentilla erecta* ou *Arenaria montana*.

Estas comunidades representan una etapa de degradación do bosque potencial que sucede ás pioneiras de *Cytisus* spp, menos representados no ENIL e teñen un carácter termófilo representado por algunhas especies de óptimo mediterráneo ou sub-mediterráneo como as xaras ou outras como a umbelífera *Thapsia villosa*.

A asociación que mellor describe esta comunidade é *Ulici europaei-Ericetum cinereae* (Calluno-Ulicetea).

Superficie forestal con estrato arbustivo dominante integrado no ENIL
Loio – Ruxidoira

Ericetum cinereae

No ENIL tamén se atopan outras comunidades, usos de solo ou facies de transición das comunidades descritas que teñen un interese menor. Destacan as repoboacións forestais, en maior parte dos casos son repoboación de *Pinus radiata* e *Eucalyptus globulus*, pero na beira dos ríos aprécianse algunhas plantacións de *Populus nigra*, e outras de *Castanea sativa*.

Plantacións de Pinus radiata na contorna da ruta PRG-14.

PATRIMONIO ETNOGRÁFICO

A divulgación do patrimonio etnográfico permite conservar e transmitir a cultura, tradicións, costumes e formas de vida das comunidades ás xeracións futuras. Axuda a manter viva a identidade cultural e a evitar a perda de prácticas e coñecementos tradicionais.

O ENIL Loio Ruxidoira contén unha grande mostra deste patrimonio que nos fai a referencia forma en que a comunidade de Paradela interactuaba co seu entorno natural.

A divulgación deste patrimonio etnográfico non só é importante para preservar a herdanza cultural, senón que tamén ten un impacto positivo na educación, o turismo, a cohesión comunitaria e a promoción da diversidade cultural. Contribúe a enriquecer as nosas vidas e a comprender mellor o mundo que nos rodea.

A relación dos ben patrimoniais e culturais presentes dentro do límite do ENIL ou que exercen algún tipo de afección sobre o mesmo é o seguinte;

Bens de Interese Cultural:

- ❖ Camiño de Santiago Francés (Clave: 27042_217)
- ❖ Capela de Santa María de Loio e necrópole do antigo mosteiro (Clave: 27042_592)

Elementos do Catálogo de Patrimonio Cultural:

- ❖ Ponte sobre o muiño de Sucastro: (Clave: 27042_14950)
- ❖ Muíño de Sucastro (Clave: 27042_14952)
- ❖ Muíño de Pías no río Loio (Clave: 27042_15096)
- ❖ Muíño da Retorta no río Loio (Clave: 27042_15103)
- ❖ Antiga ponte sobre o Loio (asolagada) (Clave: 27042_15105)
- ❖ Muíño Xaime (ou de Antolín) no río Loio (Clave: 27042_16827)
- ❖ Castro de Barán (Clave:27042_51632)

Fóra dos elementos catalogados, dentro dos límites do ENIL atópanse diversas construcións e equipamentos asociados a usos tradicionais do solo. Entre estes elementos cabe destacar os seguintes:

- **Ouriceiras:** construción tradicional para gardar os ourizos das castañas no mesmo souto onde se recollen.

- **Albarizas:** construcións tradicionais cuxo orixe se perden nos tempos, cuxa función era protexer as colmeas de abellas e a súa apreciada mel dos depredadores como o oso. Por iso é moi fácil velas onde antano abundaba o oso, sobre todo nas serras do interior.
- **Muros:** peches do perímetro das parcelas dedicadas a cultivo de viña. Ademais do seu valor etnográfico e patrimonial, estas estruturas teñen un significativo valor ecolóxico xa que serven de refuxio de a moitos réptiles, favorecendo a súa presenza no espazo do ENIL.
- **Antigas edificacións** destinadas a diversos aproveitamentos, tales como bodegas ou antigas zonas de almacenaxe.

Muros antigos presentes no ENIL

Restos de construcións tradicionais. Ouriceiras

Muíño restaurado

Ponte sobre o río Loio

Considérase fundamental destacar a presenza destes elementos xa que confiren un valor engadido ao espazo. Ademais, estes elementos poden ser un reclamo para que a sociedade se achegue ao ENIL e goce dos valores naturais presentes nel e tome consciencia da súa necesidade de protección e conservación.

CURIOSIDADES

Dentro do hábitat do ENIL nos atopamos coa especie **Schistostega pennata**. É un musgo holártico raro e acidófilo cun característico protonema brillante cando se ilumina coa luz solar. Sole atoparse en hábitats escuros e húmidos e está catalogado como **Amenazado** ou **Casi Ameazado** nas Listas Vermellas Ibéricas. Este musgo foi atopado nunha das covas presentes no transcurso no Loio, tamén chamado 'Musgo luminoso', 'Oro de duende' y 'Oro de dragón' facendo referencia á súa característica máis interesante: a súa capacidade de parecer brillar na escuridade. Esta propiedade débese ao seu protonema persistente, de cor verde esmeralda e brillante (Glime e Turzańska Cita2017; Casas et al. Cita2020). As células especializadas nos protomenios teñen unha vaciola única, grande e en forma de lente, cuxa superficie curva é capaz de redirixir e enfocar a luz cara aos cloroplastos. Cando a luz provén dunha soa dirección, os cloroplastos se desprazan cara ao punto máis intensamente iluminado no lado interno da célula, xerando a luminosidade característica do protonema (Glime e Turzańska Cita2017). Esta característica promoveu moitas historias "fantásticas" sobre o taxón (Crum Cita1973; Berqvist Cita1991; Glime y Turzańska Cita2017), e é un dos poucos musgos declarados como 'Monumento Natural' en Hokkaido, Xapón (Kanda Cita1971; Iwatsuki Cita1977; Kanda Cita1988). Máis alá desta característica, as súas diminutas e dísticas follas verdes en forma de plumas, que pasan bastante desapercibidas, son o outro carácter diagnóstico que fai que *S. pennata* sexa practicamente inconfundible. (Fonte; Artigo de investigación: Desentrañando los impulsores ecológicos de *Schistostega pennata* (Hedw.) F.Weber y D.Mohr en la Península Ibérica: distribución y conservación. Autores: Jairo Robla, Víctor González-García, Sara Santamarina e Mikel Artazkoz).

Schistostega pennata na cova do ENIL Loio Ruxidoira

🔗 ver artigo completo en; [Artículo completo: Desentrañando los impulsores ecológicos de *Schistostega pennata* \(Hedw.\) F.Weber y D.Mohr en la Península Ibérica: distribución y conservación \(tandfonline.com\)](#)

Directrices para a xestión do espazo natural

De

seguido indícanse as directrices que se deben seguir para garantir a conservación e protección do ENIL Loio-Ruxidoira en relación cos seus recursos naturais, o seu uso público, as infraestruturas e equipamentos que se instalen e as actividades científicas e educativas que se desenvolvan.

A. Directrices en relación cos recursos naturais

As directrices que deben rexer en relación á ordenación dos recursos naturais preséntanse agrupadas en función do recurso natural a protexer.

A.1 Flora e fauna

- Estableceranse medidas de protección e uso sostible das masas de frondosas mediante a inscrición das mesmas no Rexistro de Masas Consolidadas de Frondosas Autóctonas.
- Estableceranse tamén medidas de protección e conservación das formacións vexetais e das especies propias de ribeira.
- Estableceranse as medidas necesarias para evitar as alteracións da cuberta vexetal que poidan repercutir negativamente na protección dos solos fronte á erosión superficial, a regulación hídrica e los valores paisaxísticos da zona que forma parte do ENIL.
- Aplicaranse medidas de protección e conservación da flora e da fauna endémica, rara ou ameazada identificada durante os traballos de campo desenvoltos no marco da elaboración da presente Norma, evitando en todo caso a plantación e difusión de especies invasoras.
- Respecto ás especies invasoras, tenderase á eliminación progresiva das actualmente existentes dentro dos límites do ENIL.
- Preservaranse os refuxios das especies de fauna presentes no ENIL, tales como os muíños e covas naturais.
- Co fin de recuperar os usos tradicionais, potenciarase, na medida do posible, a recuperación dos antigos viñedos para a súa posta de novo en produción.
- Dentro dos límites do ENIL, permitirase a rehabilitación e adecuación de estruturas, xa existentes, asociadas a explotacións agrícolas, forestais ou gandeiras tradicionais, podendo empregarse os terreos de mato e

prado naturais de cultivo para pastoreo, de xeito que poidan servir de aproveitamento para calquera tipo de explotación que se atope adxacente a este ENIL

A.2 Auga

- As zonas de solo rústico de protección de augas rexeranse polo disposto no Plan de Ordenación Municipal de Paradela, segundo o punto 4.5 da Memoria Xeral do citado Plan de Ordenación.

A este respecto, cabe destacar que o réxime de concesión de autorizacións e concesións será o recollido na Lei de Augas (Real Decreto – Lei 4/2007, de 13 de abril, polo que se modifica o texto refundido da Lei de Augas, aprobado polo Real Decreto Lexislativo 1/2001, de 20 de xullo) e o Regulamento do Dominio Público Hidráulico (Real Decreto 849/1986, de 11 de abril, polo que se aproba o Regulamento do Dominio Público Hidráulico, que desenvolve os Títulos Preliminar, I, IV, V, VI e VII da Lei 29/1985, de 2 de Agosto, de Augas).

- Cómpre tamén destacar que para a redacción da presente Norma de Conservación tívose en conta a planificación hidrolóxica que existe na conca (Plan Hidrolóxico Norte I).
- En calquera caso, preservaranse as marxes do río e os regatos, restaurando aquelas zonas que resulten danadas ou que sufran alteracións significativas por actuacións e usos inadecuados.
- Ademais, anteporanse o mantemento da calidade da auga e os seus valores ecolóxicos aos usos recreativos.
- Así mesmo, conservaranse ou restauraranse os muíños así como outros elementos do patrimonio culturais presentes na área abarcada polo ENIL.

A.3 Xeoloxía e morfoloxía do solo

- Os xacementos, areeiras, vertedoiros, canteiras e demais elementos de incidencia espacial, estarán totalmente prohibidos.

A.4 Paisaxe

- A paisaxe é un dos principais valores naturais do ENIL, polo que é fundamental conservala, protexela e rexenerala na medida do posible. Isto implica aplicar criterios de mínimo impacto sobre todas as actuacións que se desenvolvan no ENIL e modificar aquelas infraestruturas que teñan consecuencias negativas sobre os valores naturais do espazo.
- Velarase polo mantemento do ENIL libre de lixo e vertidos incontrolados.

- Procurarase que os tendidos eléctricos e liñas telefónicas causen o menor impacto posible na paisaxe, e na medida do posible, serán substituídos por conducións subterráneas.
- Os elementos de sinalización ou calquera elemento que se instale no ENIL, deberá integrarse no medio natural, de xeito que cause o mínimo impacto.

A.5 Elementos do patrimonio artístico-cultural

- Velarase sempre pola protección e conservación dos elementos artístico-culturais presentes no ENIL, tales como muíños, caneiros, pontes, fontes e todo tipo de construción rural tradicional presente.
- Desenvolveranse actuacións de difusión dos elementos do patrimonio-cultural presentes no ENIL.
- Prestarase atención a que as accións de mantemento e conservación destes elementos non alteren a súa función en tanto que refuxio para a fauna.

A. Directrices en relación co uso público

- Teranse en conta as zona de servidume e de policía do río Loio durante a planificación de actuacións dentro do ENIL, tal e como se establece na Lei de Augas e no Real decreto 849/1986.
- Co fin de facilitar o acceso ao ENIL, as vías de entrada manteranse libres de obstáculos que impidan a súa utilización por parte da poboación xeral.
- Realizaranse as actuacións necesarias para asegurar que a ruta de sendeirismo PR G 14 Ruta do Loio sexa transitable en todo o seu percorrido.
- En todas as actuacións e actividades que se planifiquen, terase en conta a necesidade de compatibilizar o uso público coa conservación.
- Diseñaranse actuación de difusión da ruta co fin de promover o uso recreativo do ENIL por parte da poboación sempre e cando se cumpran as normas de mínimo impacto sobre os seus valores naturais e patrimoniais.
- Facilitarase o uso do ENIL para a realización de actividades de educación medioambiental, especialmente as desenvoltas por grupos de carácter social, tales como escolas, centros de terapia ocupacional ou grupos de persoas voluntarias

- Implicarase ás asociacións e agrupacións locais en todas as actividades que se realicen dentro do ENIL co fin de despertar o interese polo ENIL co fin de que estas actúen como elemento dinamizador dos seus valores naturais e dos usos tradicionais do espazo.

A. Directrices respecto ás infraestruturas, equipamentos e instalacións

- Prohibirase a colocación de obstáculos físicos na canle do río Loio que poidan afectar negativamente ao movemento das especies de peixes migradoras.
- Regularase a instalación de calquera tipo de infraestrutura e equipamento dentro do ENIL co fin de que se cumpra sempre o criterio de mínimo impacto e de integración visual coa contorna.
- Estudarse a eliminación das estruturas artificiais, instalacións, equipamentos e construcións abandonadas. No caso de que non poida procederse a dita eliminación, avaliaranse posibles solucións para conseguir unha maior integración na contorna, para o que demandará a aprobación e colaboración das persoas propietarias.
- Adecuaranse as infraestruturas e equipamentos da ruta de sendeirismo PR G 14 Ruta do Loio a medida que se vaia producindo o desgaste das mesmas. En todos os casos, respectaranse as indicacións recollidas no Decreto 138/2008, de 22 de maio, polo que se regula a sinalización turística de Galicia.

A. Directrices para as actividades científicas

- Velarase para que as actividades científicas que se desenvolvan no ENIL sexan compatibles coa conservación dos valores naturais do espazo.
- Promoveranse actuacións de estudo e recuperación dos usos tradicionais do ENIL.
- Apoianse e facilitanase as investigacións científicas que contribúan a un maior coñecemento da riqueza en valores naturais do ENIL.

A. Directrices para as actividades educativas

- Velarase para que as actividades educativas que se desenvolvan no ENIL sexan compatibles coa conservación dos valores naturais do espazo.

- Fomentarase o desenvolvemento de actividades de carácter ambiental por parte da poboación e de diversos colectivos sociais.

NORMATIVA DE USO

USOS PERMITIDOS

Con carácter xeral, considéranse usos permitidos os seguintes:

- ❖ A execución de tarefas de retirada de especies invasoras.
- ❖ A práctica da pesca, cumprindo o establecido na Orde anual de pesca, pola que se establecen as normas de pesca nas augas continentais da Comunidade Autónoma de Galicia.
- ❖ O uso recreativo e as actividades de tempo libre, que non provoquen un deterioro das condicións naturais do ENIL. As actividades de tempo libre, tales como navegación e flotación, sempre que o caudal do río posibilite a súa práctica, deberán cumprir o disposto no Regulamento do Dominio Público Hidráulico, nos seus artigos 55 a 68 da sección 3ª, capítulo II, Título II
- ❖ Obras de mellora nas vías sen que supoña un deterioro dos valores naturais que se pretenden protexer.
- ❖ Muros de contención, peche e valado de fincas, sempre e cando non afecten á zona de servidume para uso público e adecuándose ao establecido no artigo 33.2 da Lei do Solo.
- ❖ En xeral, calquera actividade destinada a mellorar as condicións naturais e paisaxísticas deste espazo ou a facilitar a realización de actividades científicas e didácticas, así como escolares e divulgativas.

USOS AUTORIZABLES

Considéranse sometidos a autorización administrativa os seguintes usos:

- ❖ A escavación ou modificación da topografía do terreo.
- ❖ Aquelas actividades que supoñan unha perda dos valores considerable, un deterioro significativo dos ecosistemas ou unha alteración apreciable das condicións de habitabilidade para as especies presentes no ENIL.
- ❖ A apertura de camiños e movemento de terras, ademais das vías de saca de madeira. É preciso destacar que, tanto os camiños ou as vías que se atopan no dominio público hidráulico e na súa zona de policía requirirán autorización previa do Organismo de Conca.
- ❖ As construcións e instalacións destinadas a establecemento de acuicultura.

OBXECTIVOS ESPECÍFICOS PARA UNHA CORRECTA XESTIÓN DO ENIL LOIO-RUXIDOIRA

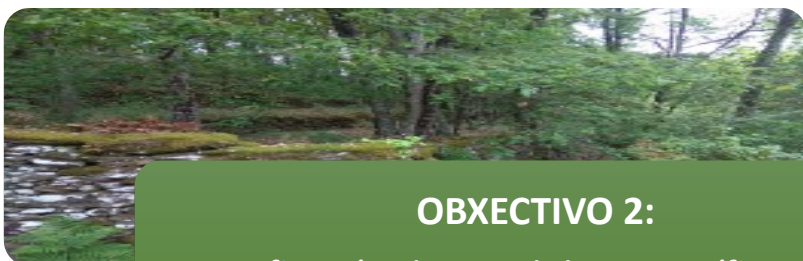

OBXECTIVO 1

Identificación dos elementos de especial interese de conservación (flora, fauna e hábitats).

Para poder acadar este obxectivo, dende o Concello de Paradelas marcamos as seguintes actividades a realizar dentro no plan de xestión do ENIL Loio Ruxidoira;

- ➔ Identificación e estudo das especies vexetais presentes no ENIL.
- ➔ Identificación e estudo das especies animais presentes no ENIL.
- ➔ Identificación e estudo dos hábitats presentes no ENIL.
- ➔ Clasificación de cada un dos elementos anteriores en función da súa maior ou menor necesidades de protección.
- ➔ Difusión dos coñecementos científicos adquiridos nas identificacións.

OBXECTIVO 2:

Definición das medidas específicas de conservación e protección da fauna, da flora e dos hábitats presentes no ENIL.

Para poder acadar este obxectivo, dende o Concello de Paradela marcamos as seguintes actividades a realizar dentro no plan de xestión do ENIL Loio Ruxidoira;

- ➔ Determinación da calidade das augas dos cursos de auga presentes no ENIL, con especial énfase nas do río Loio.
- ➔ Execución de tarefas de conservación dos refuxios da fauna identificada como prioritaria.
- ➔ Eliminación de especies invasoras.
- ➔ Catalogación de árbores senlleiras.
- ➔ Mellora das condicións de contorna para favorecer a reprodución das especies obxecto de maior protección.
- ➔ Plantación de frondosas autóctonas.
- ➔ Inscrición no Rexistro de Masas Consolidadas de Frondosas Autóctonas das frondosas actualmente presentes no ENIL e que cumpran cos requisitos para seren rexistradas.
- ➔ Seguimento dos indicadores de calidade da auga do río Loio.
- ➔ Eliminación de elementos construtivos que afecten á paisaxe.
- ➔ Definición do calendario de actuación sobre a fauna, flora e hábitats prioritarios para a protección.
- ➔ Conservación da liña de continuidade do bosque de ribeira.
- ➔ Recuperación de prados como axuda aos polinizadores.
- ➔ Redución de usos de fitosanitarios (especialmente os neonicotinoides)

OBXECTIVO 3

Definición do modelo de xestión para a correcta posta en marcha das diferentes medidas

Para poder acadar este obxectivo, dende o Concello de Paradela marcamos as seguintes

actividades a realizar dentro no plan de xestión do ENIL Loio Ruxidoira;

- ➔ Determinación dos axentes aos que é necesario implicar para desenvolver as actividades previstas.
- ➔ Determinar a organización temporal das actuacións que se desenvolverán

OBXECTIVO 4

Recuperación dos usos tradicionais

Para poder acadar este obxectivo, dende o Concello de Paradela marcamos as seguintes actividades a realizar dentro no plan de xestión do ENIL Loio Ruxidoira;

- ➔ Delimitación das áreas do ENIL nas que se van recuperar os soutos para aproveitamento da castaña.
- ➔ Delimitación das áreas do ENIL que antigamente eran empregadas para a plantación de viñedo e que queren ser recuperadas.
- ➔ Recuperación de antigas alvarizas para un aproveitamento apícola.
- ➔ Execución das tarefas de adecuación necesarias, principalmente, rozas a podas.
- ➔ Difusión da posta novamente en produción dos terreos recuperados.
- ➔ Formación das persoas interesadas en poñer novamente en produción os terreos recuperados co fin de garantir que se empreguen prácticas culturais respectuosas co medio.
- ➔ Fomento do asociacionismo.

OBXECTIVO 5

promoción da educación ambiental para poñer en valor os valores existentes e fomentar o correcto uso do espazo por parte da poboación

Para poder acadar este obxectivo, dende o Concello de Paradela marcamos as seguintes actividades a realizar dentro no plan de xestión do ENIL Loio Ruxidoira

- ➔ Publicación de información e material divulgativo sobre o espazo.
- ➔ Mellora dos elementos de sinalización e delimitación da ruta de sendeirismo PR G Río Loio.
- ➔ Identificación e eliminación das infraestruturas, equipamentos e prácticas que causen un impacto sobre a paisaxe